

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง "พื้นที่ทางศาสนาและการปรับสร้างอัตลักษณ์ของผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่ชายแดน ไทย-พม่า" ซึ่งศึกษาบริเวณอำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ อำเภอแม่ระมาดและพื้นที่พักพิงแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ในช่วงเดือนกรกฎาคม 2554-มิถุนายน 2555 มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อได้แก่ ศึกษาโครงสร้างและเครือข่ายขององค์กรทางศาสนาหลัก 3 องค์กรได้แก่คริสตศาสนา พุทธศาสนา และอิสลาม ที่ดำเนินงานในกลุ่มผู้ย้ายถิ่น ข้อที่สอง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ทางศาสนากับอัตลักษณ์ของผู้ย้ายถิ่น และ ข้อสุดท้ายคือศึกษาปฏิบัติการขององค์กรของรัฐในท้องถิ่นต่อการดำเนินงานขององค์กรทางศาสนาทั้งคริสต์ พุทธ และอิสลาม จากการศึกษพบว่า ทั้งสามศาสนามีเครือข่ายความสัมพันธ์ข้ามชายแดน ในขณะที่ศาสนาคริสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแบ็บติสท์นั้นมีความใกล้ชิดกับขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อชาติกะเหรี่ยง ขณะเดียวกันก็มีความใกล้ชิดกับองค์กรศาสนาคริสต์ในประเทศไทย และมีเครือข่ายนานาชาติ ศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามมีลักษณะเครือข่ายท้องถิ่นที่เชื่อมโยงชุมชนข้ามชายแดนมากกว่านานาชาติ ผู้ย้ายถิ่นบริเวณชายแดน ไทย-พม่าที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ได้สร้างพื้นที่ทางศาสนาขึ้นมาทั้งในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะโดยการสร้างศาสนสถานใหม่ ร่วมบูรณะหรือสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ในศาสนสถานของผู้ย้ายถิ่นดั้งเดิม หรือร่วมใช้พื้นที่ในศาสนสถานของคนไทย พื้นที่ทางศาสนาเหล่านี้นอกจากจะเป็นพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมทางศาสนาแล้ว ยังมีกิจกรรมด้านการพัฒนาและการสงเคราะห์แก่ผู้ย้ายถิ่นบนพื้นฐานหลักการทางศาสนา ทำให้ผู้ย้ายถิ่นเมื่อได้เข้าร่วมในพิธีกรรมและกิจกรรมเกิดการปรับเปลี่ยนตัวตนและอัตลักษณ์ จากการที่มีความทุกข์ การไร้ซึ่งตัวตน ขาดการดูแล มีความไม่มั่นใจ ความหวาดกลัว เปลี่ยนไปสู่การมีความสุขทางใจ ความมั่นใจในความปลอดภัยและความหวัง และการยอมรับทางสังคมทั้งจากชุมชนผู้ย้ายถิ่นด้วยกันและชุมชนไทยที่ ร่วมปฏิบัติในชุมชนทางศาสนาเดียวกัน รวมทั้งมีช่องทางในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นจากการช่วยเหลือของเครือข่ายทางศาสนา การที่ผู้ย้ายถิ่นในบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า มีพื้นที่ทางศาสนาที่ค่อนข้างเปิด โดยระดับการตรวจสอบและควบคุมจากรัฐมีความแตกต่างกันไปในแต่ละศาสนา กล่าวได้ว่า พื้นที่ศาสนาและพื้นที่ภายใต้อธิปไตยของรัฐนั้น ซ้อนทับกันในลักษณะที่แตกต่างกันไปอีกทั้งมีลักษณะที่ไม่คงที่ ขึ้นอยู่กับ โครงสร้างที่รัฐไทยเปิดโอกาสให้ทุกศาสนามีองค์กรที่ดูแลกันเอง รวมถึง ทศนคติ ความรู้ ความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ปฏิบัติงานทางศาสนาในพื้นที่ในแต่ละกรณี

Abstract

The research on “Religious Spaces and Self-reidentification of Migrants in the Thai-Burmese Borderlands” has been carried out during July 2011-June 2012 in the area of Mae Sot, Phobphra, Mae Ramat District and a refugee camp. It aims to study 1) structure and network of three main religions: Buddhism, Christianity and Islam which are upheld by the migrants; 2) relations between religious space and self-identification of migrants and 3) local state agencies’ control over Buddhist, Christian and Islam activities. It is found that the three religions has extensive network across the border. Christianity especially the Baptists has closely linked with Karen nationalist organizations, Thai Christian national organizations, and international networks. Buddhist and Islamic communities in the borderlands have more networks with religious communities and organizations in Burma and Thailand. Migrants have actively constructed their religious space both in their private and public area. They constructed their monasteries/churches/mosques wherever possible and also contributed to the construction of religious monuments and to religious activities organized by local Thai communities. All religions also support development and welfare activities. Through these religious and non-religious activities, migrants are able to adjust their internal self from being suffered, depressive, fearful, and unsecured to become happier, and more hopeful, secured and confident. Moreover, they are recognized by Thai communities as members of the same religious communities leading to better co-living. The religious space for migrants are rather open because of the ambiguous boundary between religiosity and secularity. Moreover, local officials have revered religious practitioners and understood historical relations of people and religious practitioners across the border. Both local officials and religious practitioners try to cooperate with each other although not without tension. The openness of religious space is however varied from one to another religion and also depending on contingent situation.